

Evaluering af arbejdet med pædagogiske læreplaner Dagtilbud Hovedgård 2018

TEMA: HVERDAGSRUTINER

Indledning

Dette er en evaluering af arbejdet med de pædagogiske læreplaner i Dagtilbud Hovedgård i 2018. De pædagogiske læreplaner er blot ét blandt mange indsatsområder for den daglige pædagogiske praksis. Blandt overskrifterne for de øvrige pædagogiske indsatser i Dagtilbud Hovedgård kan nævnes:

- Vi Lærer sprog (0-2-årige) og Vi lærer sprog + (3-5-årige) – nationalt forskningsprojekt vedr. sprog
- Styrket sammenhæng for 4-8-årige, med særligt fokus på den gode overgang fra børnehave til skole
- Personlig mestring og konflikthåndtering
- Trivsel
- Kom Ud I Dag - Kompetenceudvikling i dagtilbud vedr. natur og naturfænomener
- NUSSA – Neuroaffektiv udviklingspsykologisk struktureret social aktivitet
- Sproghandleplan for hele organisationen
- Inklusion

Det pædagogiske fundament for personalet i forhold til børnenes læreprocesser og deres relationer til børnene bygger på følgende grundlæggende børnesyn:

- Alle børn vil gerne lykkes.
- Børn gør det rigtige, hvis de kan – og ved hvordan.
- Børn der kan opføre sig ordentligt, gør det.
- Børn kan udvikles – med de voksnes hjælp.

Det betyder altså, at personalets relationskompetencer viser sig ved, at de gør sig umage med at aflæse og 'kode' børnenes intentioner, og at de er detektiver i at forstå, hvad børnene vil dem. Personalet er nysgerrige på at kunne 'se bag' børnenes adfærd. De ved, at børnene har brug for den voksnes hjælp til at øve sig i det, børnene ikke har lært endnu.

Dette ses bl.a. ved, at personalet:

- Tilrettelægger positive læreprocesser på et reflekteret, videns- og evidensbaseret grundlag.
- Er lyttende, afventende og positive i barn/voksenrelationen.
- Er nærværende, interesserede og tydelige.
- Eksperimenterer, undersøger og ser nøje efter.
- Går i børnenes fodspor ved at fange det, der optager børnene, og herigennem gør dem foretagsomme og nysgerrige.
- Er bevidste om arbejdet med læringsrummet, at læring foregår igennem leg og i samspillet med hinanden.
- Har viden om, hvordan læring foregår, og hvornår den voksne læringsmæssigt går foran, ved siden af eller bagved barnet.
- Guider og bekræfter børnenes handlinger, er anerkendende og skubber på i børnenes nærmeste udviklingszone (NUZO).

Hvad siger loven?

Dagtilbudsloven stiller krav om, at alle dagtilbud, offentlige såvel som private, skal udarbejde en skriftlig pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen 0-6 år inden for følgende 6 temaer:

- Alsidig personlig udvikling
- Sociale kompetencer
- Sproglige kompetencer
- Krop og bevægelse
- Naturen og naturfænomener
- Kulturelle udtryksformer og værdier

En pædagogisk læreplan skal give rum for leg, læring og udvikling - og tage højde for børnegruppens sammensætning. Læreplanen skal endvidere tage højde for relevante pædagogiske metoder, aktiviteter og eventuelle mål, der opstilles og iværksættes i forhold til arbejdet med inklusion.

Fra juli 2018 indføres en styrket pædagogisk læreplan i alle dagtilbud, som bygger videre på læreplanerne fra 2004, herunder de seks læreplanstemaer. Den styrkede læreplan har samtidig fokus på etableringen af læringsmiljøer, der dels tager afsæt i et bredt læringsbegreb, og dels giver børnene mulighed for at lære over hele dagen i forbindelse med leg, rutinesituationer, vokseninitierede aktiviteter, osv. I Dagtilbud Hovedgård har vi haft fokus på hverdagsrutiner og en '6-17-pædagogik' siden 2017, og vi er således allerede langt i forhold til implementeringen af den styrkede læreplan. Vi vil dog sætte øget fokus på andre

elementer af den styrkede læreplan i 2019, bl.a. det brede læringsbegreb, forældresamarbejde og etablering af en evalueringskultur. I 2019 indgår såvel ledelse som personale i kommunale efteruddannelsesforløb.

De seks læreplanstemaer:

Den pædagogiske læreplan indeholder seks læreplanstemaer, som har til hensigt at sikre fokus på centrale elementer i børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Temaerne er således udtryk for en bredde i forståelsen af, hvilke områder børn bør gøre sig erfaringer med, mens de går i dagtilbud. Læreplanstemaerne er som følger:

Alsidig personlig udvikling:

- En positiv selvforståelse med selvværd og selvtillid
- Viden, fantasi, kreativitet og initiativ
- Kompetencer til at forstå og håndtere følelser
- Robusthed til at modstå forandringer

Sociale kompetencer:

- At møde andre anerkendende og respektfuldt
- At kunne indgå i- og bidrage til forpligtende fællesskaber
- At kunne etablere, indgå i og vedligeholde venskaber

Sproglig udvikling:

- At udvikle sprog og skriftsprog gennem nærværende kommunikative voksne
- At udvikle sprog gennem leg og samvær
- At udvikle lyst og mod på at bruge sproget og skriftsproget kreativt og eksperimenterende i dialogen og kontakten med omverdenen
- Der har i 2018 været arbejdet intensivt med forskningsprojektet Vi lærer sprog for de 0-2-årige samt Vi lærer sprog + for de 3-5-årige.
- Sproghandleplanen for Dagtilbud Hovedgård har desuden som overordnet mål, at børn, der i sprogvurderingerne scorer fokuseret og særlig indsats, skal rykkes et niveau op.

Krop og bevægelse:

- At udvikle glæde ved, at eksperimentere med og bruge kroppen
- At videreudvikle motoriske færdigheder i leg og vokseninitierede aktiviteter
- At have fokus på fysisk sundhed, hygiejne og bevægelse

Natur og naturfænomener:

- At udvikle glæde ved at færdes i, udforske, sanse og lege i naturen

- At være nysgerrige på og få læring om livsforhold i naturen
- At få selvtillid og styrket opmærksomhed
- At udvikle respekt for naturen

Kulturelle udtryksformer og værdier:

- At eksperimentere med, øve sig i og afprøve sig selv i forhold til et bredt spektrum af kulturelle udtryksformer, såsom musik, drama og kreative processer
- At udvikle respekt og forståelse for forskelligheder, levevis og familieformer

Hverdagsrutiner som ramme for arbejdet med de pædagogiske læreplaner

Institutionspersonalet i Dagtilbud Hovedgård har nu arbejdet med hverdagsrutiner som ramme for de pædagogiske læreplaner i tre år, mens dagplejen har arbejdet hermed i to år. Hverdagsrutiner er kort fortalt situationer, der gentager sig hver dag i en daginstitution – gentagelser, der gøres så ofte, at de er blevet til vaner og rutiner og måske endda usynlige i forhold til det læringspotentiale, de kan bidrage med i den pædagogiske hverdag. I hverdagsrutiner skal man således ikke 'opfinde' læring – den sker helt af sig selv. Opgaven for det pædagogiske personale består i at undersøge, hvilken læring børnegruppen er parat til, og hvilken læring der giver mening for børnene her og nu. På den måde får personale mulighed for at bringe deres pædagogiske faglighed i spil i forhold til børnenes læring, trivsel, udvikling og dannelse.

Når personalet arbejder med hverdagsrutiner som ramme for de pædagogiske læreplaner vil de seks temaer helt naturligt flette sig ind i hinanden, således at der er fokus på flere temaer

på samme tid. Det kan fx være svært at arbejde med børns sociale kompetencer under frokostmåltidet uden samtidig at have fokus på sprog og alsidig personlig udvikling.

En hverdagsrutine defineres som:

- Måltider og de praktiske gøremål, som knytter sig an til måltidet.
- Modtagelse og afhentning af børn i dagpleje og institution.
- Sovebørn og dertilhørende gøremål.
- Badeværelsesrutiner.
- Garderobesituationer.

Fra indsats til pædagogik?

Personalet giver fortsat positive tilbagemeldinger på arbejdet hverdagsrutiner som ramme om de pædagogiske læreplaner. Personalet oplever samtidig, at arbejdet med hverdagsrutiner ikke længere er en indsats, men derimod en integreret del af deres pædagogik og måde at møde børnene på. I garderoben er det helt naturligt for personalet, de 4-årige skal lære at lyne deres flyverdrag selv. På badeværelset er det helt naturligt for personalet, at de 2-årige selv skal kravle op på puslebordet. Osv. Som følge heraf drøfter ledelse og personale muligheden for at arbejde med en ny ramme for de pædagogiske læreplaner for herved at sikre fortsat faglig udvikling og trivsel blandt personalet.

Den lokale forankring af læreplanstemaerne i Dagtilbud Hovedgård:

Den overordnede rammesætning for arbejdet med pædagogiske læreplaner har, for 2018, set således ud:

- I det lokale MED-udvalg (LMU) drøftes i efteråret 2017, hvilket pædagogisk fokus/tema, der skal afspejle sig i arbejdet med de pædagogiske læreplaner i 2018. Det besluttet at fortsætte med temaet hverdagsrutiner.
- På bestyrelsesmødet i januar 2018 præsenteres bestyrelsen for den samlede evaluering af arbejdet med de pædagogiske læreplaner for 2017. Denne godkendes, og efterfølgende debatterer bestyrelsen tema og tilgang for arbejdet det kommende år.
- Institutionspersonalet målsætter sig specifikt i 4-6 læreplanseksperimenter for 2018, dvs. 2-3 pr. halvår. Dette gøres på to teamplanlægningsmøder, som afholdes i hhv. januar og august. Dagplejerne målsætter sig også i 4 læreplanseksperimenter 2 gange årligt. Dette gøres individuelt i forhold til egen børnegruppe eller fælles med sine kolleger i den legestuegruppe, man som dagplejer er tilknyttet.
- Når læreplanen er udarbejdet afholdes *pædagogisk møde* eller *legestuegruppemøde*, hvor de enkelte team/legestuegrupper og ledelsen giver feedback, sparring og videndeler med hinanden. Dette sker to gange årligt.
- Der evalueres løbende på arbejdet med læreplanerne. Der aftales midtvejs- og slutevalueringer, og arbejdet drøftes desuden på ugentlige teammøder eller i

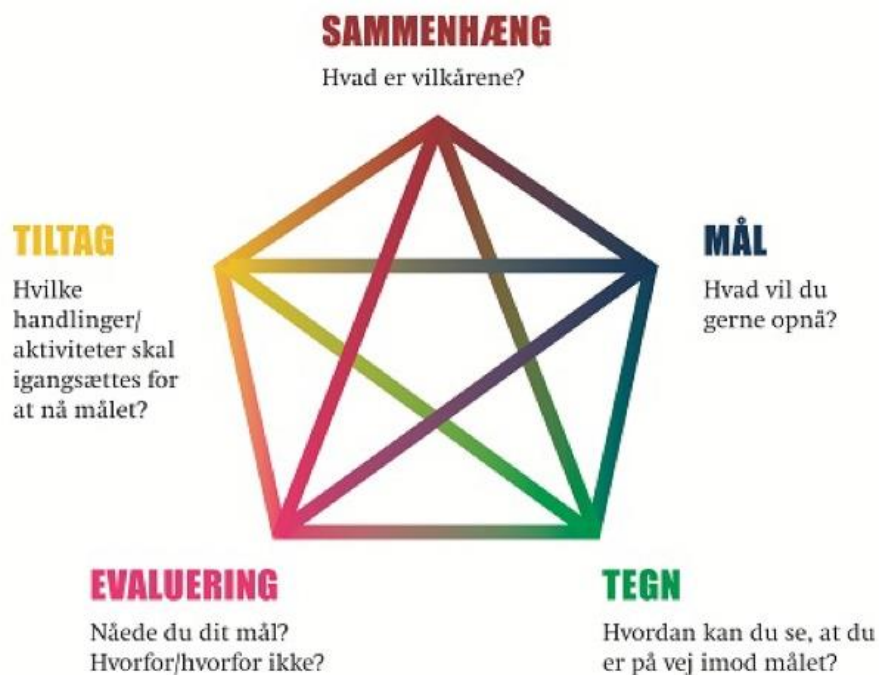

legestuegrupperne. Ledelse kan deltage på teammøder og i legestuegruppemøder for at understøtte personalet i arbejdet med pædagogiske læreplaner.

- f) Med udgangen af året udarbejdes en samlet skriftlig evaluering. Denne præsenteres for bestyrelsen i 1. kvartal 2019.
- g) Vi vil fortsat øve os i at udarbejde faglige standarder på baggrund af de erfaringer, læreplanseksperimenterne giver. Dette for at sikre, at arbejdet med de pædagogiske læreplaner giver varig fornyelse i den pædagogiske hverdag, dvs. at de pædagogiske læreplaner går fra at være en indsats til at være pædagogik i Dagtilbud Hovedgård.

SMTTE-modellen som planlægningsværktøj:

I Dagtilbud Hovedgård anvender vi SMTTE- modellen som et fælles planlægningsværktøj i arbejdet med de pædagogiske læreplaner. Dette skal være med til at sikre et fælles sprog i samarbejdet på tværs af huse og team og således understøtte den pædagogiske udvikling i dagtilbuddet. Personalet aftaler, planlægger og skriftliggør inden for de 5 overskrifter, hvordan de vil arbejde med deres læreplanseksperimenter. Desuden tydeliggøres, hvilke og hvor mange af de seks overordnede læreplanstemaer de kommer omkring.

SMTTE-modellen er valgt som fælles planlægningsværktøj, fordi den har en formaliseret evalueringsform, som giver mulighed for at ændre på alle områder undervejs i læreplanseksperimentet. Desuden styrker den afsluttende evaluering muligheden for at fastholde ny praksis eller at sætte nye mål. I den styrkede pædagogiske læreplan er der fokus

på at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, og i den forbindelse vil SMTTE-modellen indgå som et vigtigt værktøj.

Evaluering af arbejdet med pædagogiske læreplaner

Nedenfor vises først fem eksempler eller 'cases' fra personalets arbejde med pædagogiske læreplaner i Dagtilbud Hovedgård i 2018. Herefter beskrives en række overordnede pointer, som går på tværs af alle læreplanseksperimenter.

Eksempel 1: Blefri

Sammenhæng

Hvad er vi nysgerrige på og undrer os over i vores pædagogiske praksis?

Hvilken nyttig læring kunne for børnene være relevant i forhold til dette? Hvad ved vi nu?

To børn er begyndt at vise interesse for at smide bleen/renlighed.

Mål - Læringsmål:

Hvad skal børnene lære?

-
- Børnene skal have styrket deres kropsbevidsthed.
  - Børnene skal øve sig i at forstå sig selv og kroppens signaler/'mærke sig selv'.
  - Børnene skal lære at sidde på potte/toilet og vaske hænder.

Tiltag:

Hvilke pædagogiske tiltag er nødvendige for at skabe den ønskede læring?

Hvordan er forældrene tænkt ind, så man som forælder kan være med til at understøtte det i arbejder med?

- Børnene skal vaske fingre efter leg.
- Børnene skal sidde på potten/toilettet formiddag og efter leg.
- Jeg vil gøre det til en hyggestund at sidde på potten/toilettet vha. sange og bøger.
- Jeg vil give tid til børnene, når de vasker fingre og sidder på potte/toilet, så det ikke bare er en aktivitet, der skal 'overstås'.
- Jeg involverer forældrene ved en tæt dialog ved aflevering og afhentning.

Tegn:

Hvordan kan vi se vi er på rette vej? Hvilke tegn bør blive tydelige undervejs?

- At børnene bliver mere selvhjulpne.
- At børnene bliver dygtigere motorisk.
- At børnene bliver blefri.

Evaluering:

Så vi de tegn vi gerne ville se undervejs i processen? Hvad har været udbyttet af den pædagogiske indsats?

- Barn 1 henter selv sin potte frem efter frokost og tager tøjet af, han tisser på potten. Han kommer også og siger, når han har lavet stort.
- Barn 2 er meget interesseret i at spejle mig og de babytegn, jeg bruger, hvilket også virker ved pottetræningen.
- Alle børnene vil rigtig gerne med ud og vaske fingre.
- Jeg har haft gode snakke med børnenes forældre om pottetræning og mulighed for at øve ihærdighed hjemme.
- Renlighed er et samarbejde med forældrene. Her oplever jeg, at det er vigtigt at fortælle den gode historie til forældrene.

Eksempel 2: Måltider

Sammenhæng

Hvad er vi nysgerrige på og undrer os over i vores pædagogiske praksis?

Hvilken nyttig læring kunne for børnene være relevant i forhold til dette? Hvad ved vi nu?

Efter vi har spist frokostmåltidet, og det er tid til at gå fra bordet og rydde op efter sig selv, bliver der hurtigt kaos omkring rullebordet. Børnene maser og skubber hinanden for at komme til at stille deres service på rullebordet.

Det er derfor vigtigt, at vi får en god madkultur, at sortere service, skrabe madresterne i skraldespanden, så der ikke er madrester på gulvet som efterfølgende bliver trådt i.

Vi ser en børnegruppe der:

- Har svært ved kø kultur
- Madrester som rammer ved siden af skraldespanden
- Vand der bliver spildt på gulvet
- Skubber hinanden

Vi vil hjælpe børnene til at vi får en god madkultur, hvor de lærer at tage et medansvar for, at det er pænt på stuen, når vi er færdige med at spise.

Mål – Læringsmål:

Hvad skal børnene lære?

Mål: Børnene skal lære at skrabe madresterne fra tallerkenen og ned i skraldespanden.

- Vente i kø
- Maden rammer ned i skraldespanden
- Tørre op hvis maden rammer ved siden af skraldespanden

Sammenhæng med indsatsområder og læreplanstemaer:

Indsatsområde fra Vi lærer sprog +: Min hverdag.

Alsidig personlig udvikling: At børnene føler, at de lykkes med de krav de stilles overfor.

Sociale kompetencer: At børnene bliver gode til at vente på tur.

Sproglig udvikling: At børnene kan italesætte de tiltag og krav, der er omkring god madkultur samt forstår dem.

Krop og bevægelse: At børnene bliver opmærksomme på motorikken og at koordinere deres bevægelser, når de skraber maden af tallerkenen.

Tiltag:

Hvilke pædagogiske tiltag er nødvendige for at skabe den ønskede læring?

Hvordan er forældrene tænkt ind, så man som forælder kan være med til at understøtte det i arbejder med?

-
- Børnene bliver sendt fra bordet i små hold. Der står en voksen og guider det enkelte barn, hvis det har behov. Skraldespanden til madaffald bliver stillet frem på gulvet. Køkkenrulle bliver stillet frem, så det er nemt at tage, når der bliver spildt, og der skal tørres op.
  - Børnene skal lære at sætte ord på, hvad en god madkultur er og huske hinanden på at få tørret op når der bliver spildt.
  - Vi vil i vores nyhedsbrev informere forældrene om det ekstra fokus, vi har på madkultur samt opfordre forældrene til at have fokus på det derhjemme også.

Tegn:

Hvordan kan vi se vi er på rette vej? Hvilke tegn bør blive tydelige undervejs?

-
- Vi kan se, om vi er på rette vej, når der ikke ligger madrester på gulvet.
  - Når tallerkenerne kan stables uden at vælte pga. madrester på tallerkenen.

Evaluerings:

Så vi de tegn vi gerne ville se undervejs i processen? Hvad har været udbyttet af den pædagogiske indsats?

-
- *Dokumentation (udfyldt forud for forløbet):* Vi vil dokumentere ved at lave registreringer før, midtvejs samt til slut: hvor mange husker at skrabe madrester af samt hvor mange rammer ned i skraldespanden.
Den, der står og guider børnene mandag i uge 40, 43 og 45, krydser af på registreringsskemaet.
Tage før og efter billeder af gulv og rullebord.
På teammøder vil vi dele erfaringer og tale om, hvorvidt der skal justeres i måden, vi arbejder på.

- Midtvejsevaluering (udfyldt undervejs i forløbet):* Vi har - i stedet for at have alle papegøjer i et rum - delt dem i to grupper, som fysisk er to forskellige steder i huset. Dette, fordi der er kommet nye børn samt for at give mere ro til de børn, som ikke kan rumme at være i et rum med megen larm og uro.

Der er ikke madaffald på gulvet omkring skraldespanden. Børnene er bedre til at vente på tur for at komme hen og skrabe maden af. Nogle skal stadig opfordres til at vente på tur samt få skrabet maden af, men de giver så hinanden plads til at kunne skrabe af samt stille service på rullebordet. Enkelte stiller tallerkenen med madrester og bestik i tallerkenstakken uden at være opmærksom på, at der ikke kan stå andre tallerkenener ovenpå. Det italesætter vi for barnet.

Der er enkelte børn, som skal hjælpes med at kunne skrabe maden af tallerkenen, da motorikken er svær at styre så resterne falder ned i skraldespanden.

Uglerne har helt styr på hvordan der ryddes op efter frokost.

Børnene hjælper ikke hinanden når der bliver spildt eller hvis et barnet glemmer at tømme tallerkenen. Det kan vi blive bedre til at hjælpe dem med. Så det bliver italesat og vist hvorfor det er en god ide at der ikke er madrester og bestik på tallerkenen når de efterlades på rullebordet.
- Slutevaluering (udfyldt efter forløbet):* Der er mest optimalt, når børnene sendes fra bordet lidt af gangen. Så er der ro til at få tømt tallerkenen samt tid og ro til at kunne guide de børn, der har behov.

Når vi er færdige med at spise og går fra, er service på rullebordet i system. Maden er skrabet i skraldespanden, tallerkenener er stablet uden at vælte, og bestik er sat i kanderne. Børnene er gode til at afvente, hvornår de må gå fra bordet samt at give plads til hinanden ved skraldespand samt rullebord.

De er blevet opmærksomme på, hvad der er svært, og hvad de kan gøre for at lykkes i det. F.eks. er der børn, som sætter ord på, hvad der er svært ved at skrabe maden af. At det er svært at dreje tallerkenen, så maden ryger ned i skraldespanden, holde bestik samtidig med at der skal skrubes mad af. Så de prøver ikke at tage alt service på én gang, når de må gå fra bordet.

Vi oplever ikke, at der er spildt mad på gulvet.

Eksempel 3: Garderobe

Sammenhæng

Hvad er vi nysgerrige på og undrer os over i vores pædagogiske praksis?

Hvilken nyttig læring kunne for børnene være relevant i forhold til dette? Hvad ved vi nu?

- Vi oplever ofte, at når vi er i garderoben, har mange børn brug for hjælp i forhold til påklædning. Der er mange børn, som har brug for hjælp til bl.a. at lyne deres jakker.

- Det ender ofte med, at det er den voksne, som får lynet jakken - og ikke barnet. Så hvordan bliver barnet en succes i forhold til at lyne sin jakke?
- Vi vil tage udgangspunkt i de 4-årige.
- Vi vil, inden vi går i gang, lave en før-måling på, hvor mange som beder om hjælp til at få lynet deres jakke. Til slut vil vi lave en måling på, om de børn, som havde brug for hjælp, har rykket sig og nu selv kan lyne.

Mål - Læringsmål:

Hvad skal børnene lære?

De 4-årige skal lære at lyne deres jakker selv.

- Sætte lynlås ind i modtager så de fanger
- Lyne jakken

Sammenhæng med indsatsområder og læreplanstemaer:

Trivsel: At børnene opnår succes ved at lykkes og derved styrkes deres selvtillid.

Personlig mestring: At kunne lyne jakken selv.

Sprog: At sætte ord på deres ageren, fx:

- Lynlås
- Jakke

Tiltag:

Hvilke pædagogiske tiltag er nødvendige for at skabe den ønskede læring?

Hvordan er forældrene tænkt ind, så man som forælder kan være med til at understøtte det i arbejder med?

- At de 4-årige lærer, hvordan man samler lynlåsen, så den rent faktisk kan lynes, dvs.:
  - Hvordan sættet lynlåsen sammen
  - Hvordan holder man fast og sætter lynlås og modtager sammen
  - Hvordan ser man om lynlås og modtager er sat ordentligt sammen.
- Synlig målstyret læring:
  - *Billeder af hvordan man lyner jakken.*
  - *Brev til forældrene for denne gr børn, hvad er det lige netop deres barn er optaget af lige nu.*
- Forældrene: Vi vil i vores nyhedsbrev formidle til forældrene, hvilken pædagogisk læreplan vi har fokus på, og hvorfor vi har valgt denne. Vi vil formidle vigtigheden i, at de støtter op om vores tiltag og støtter deres barn i at blive en succes i forhold til at lyne deres jakke ved at guide børnene, men ikke lyne deres jakker for dem.
- Lave før og eftermålinger på, hvor mange børn som kan lyne selv.

- Vi skal alle guide og opmuntre børnene i at lyne selv, så de oplever at være en succes på det niveau, de er på.
- Vi skal være bevidste om garderobens læringspotentiale og tage os tiden og guide børnene - og ikke bare lyne jakken for børnene.

Tegn:**Hvordan kan vi se vi er på rette vej? Hvilke tegn bør blive tydelige undervejs?**

- At de 4-årige selv kan sætte lynlåsen sammen.
- At de 4-årige selv lyner op.
- At de 4-årige prøver selv, inden de evt. beder om hjælp.

Evaluerings:**Så vi de tegn vi gerne ville se undervejs i processen? Hvad har været udbyttet af den pædagogiske indsats?**

- Vi oplevede, at børnene var motiveret for at ville lære at lyne deres jakker selv. De øvede sig i at få sat lynlåsen rigtigt sammen, og de fleste børn har lært selv at lyne. Børnene prøver nu selv at lyne, inden de evt. beder om hjælp.
- Næste gang skal vi øve at lyne selv med de 3-årige i stedet, da vi via vores pædagogiske fokus fandt ud af, at de fleste i alderen 4 år faktisk kan selv.
- At det har en positiv effekt at have fokus på et mål i samarbejde med forældrene (forældrebrev). Forældrebrevene, vi sender med læreplanen, giver forældrene en aktie og en vigtig medspiller i, at deres børn lykkes. Medansvar.
- TID er en vigtig medspiller i, at børnene lykkes. Hvis vi prioriterer tiden i garderoben og guider børnene, lykkes de, og de oplever at være en succes. Vi vil fastholde at prioritere TID i garderoben, da der her sker en masse læring.
- Vi vil udarbejde en faglig standard for garderoben.

Eksempel 4: Selvhjulpen på badeværelset**Sammenhæng****Hvad er vi nysgerrige på og undrer os over i vores pædagogiske praksis?****Hvilken nyttig læring kunne for børnene være relevant i forhold til dette? Hvad ved vi nu?**

Vi har i vuggestuen pt. en stor gruppe børn mellem 2 og 3 år. Lige nu ser vi, at netop denne gruppe børn er interesseret i at ville rigtig mange ting selv. Denne interesse/nysgerrighed vil vi gerne støtte op om samt videreudvikle, så børnene bliver mere selvhjulpne.

Det vil være nyttigt for børnene at lære, at de selv skal tage initiativ til og selv skal tage tøj af og på med lidt guidning og hjælp af de voksne. Det vil sige, at de selv tager initiativ til afklædning, at de selv kravler op på puslebordet, når de skal skiftes og selv kravler ned igen.

Mål – Læringsmål:

Hvad skal børnene lære?

At børnene skal lære selv at være aktive ved af- og påklædning ud fra deres udviklingstrin.

- At de selv skal tage initiativ til at tage bukser og trøje/termojakke af og på.
- At de selv skal kravle op og ned af puslebordet, når de skal skiftes.

Tiltag:

Hvilke pædagogiske tiltag er nødvendige for at skabe den ønskede læring?

Hvordan er forældrene tænkt ind, så man som forælder kan være med til at understøtte det i arbejder med?

- Børnene skal lære, at de selv skal sidde ned på gulvet eller på puslebordet og tage bukser af og på. De voksne guider.
- Børnene skal lære at tage en stor skammel, så de selv kan kravle op og ned af puslebordet.
- Børnene skal lære selv at tage termotrøje af og på med hjælp eller guidning fra den voksne.
- Vi er 2 personaler på badeværelset i middagsstunden, hvor børnene skal ud og sove. Så det er en situation hvor, vi er én til én med børnene. Derfor har vi tid og rum til at guide og hjælpe det enkelte barn.
- Beskrivelse i nyhedsbrev af tiltaget samt daglig beskrivelse på DayCare ('den gode historie') samt guidning til, hvad forældrene med fordel kan have fokus på hjemme.
- Billeder på DayCare.

Tegn:

Hvordan kan vi se vi er på rette vej? Hvilke tegn bør blive tydelige undervejs?

- At børnene udviser nysgerrighed og initiativ til at tage tøjet af og på. Børnene bliver mere og mere aktive medspillere i forhold til af- og påklædning.

Evaluerings:

Så vi de tegn vi gerne ville se undervejs i processen? Hvad har været udbyttet af den pædagogiske indsats?

- Vi ser rigtig mange aktive børn, der selv tager initiativ til at tage tøj af og på. De henter selv tøjet i garderoben, når de skal ud, og på badeværelset tager de selv bukser og underbukser af. De kravler selv op og ned, hvor de kan.
- Vi er overraskede over, at børnene helt ned til 1,4 og 1,5 år kan kravle op af stigen i krybberummet.
- Vi giver børnene tid og plads til at kunne gøre det selv.

Eksempel 5: Toilet

Sammenhæng

Hvad er vi nysgerrige på og undrer os over i vores pædagogiske praksis?

Hvilken nyttig læring kunne for børnene være relevant i forhold til dette? Hvad ved vi nu?

På toiletterne er der ofte tis på gulvet og på toiletsædet. Vores observationer viser, at det hovedsageligt er de drenge, der står op og tisser, som rammer ved siden af toiletkummen. Det lugter og er uhygiejnisk, hvilket bevirker, at en del børn tager afstand fra at gå på toilettet. Derfor vil det være en nyttig læring for drengene at lære at ramme vandet i toiletkummen. Læringen er, at drengene skal forstå den generelle vigtighed i toilethygiejne. Men også læring om medansvar, at de kan gøre rent efter sig selv, hvis uheldet er ude.

Vi vil som udgangspunkt afgrænse det til, at målgruppen er Ugledrengene, og at de skal lære at ramme vandet i toiletkummen og tage medansvar for rengøring, hvis uheldet er ude.

Mål – Læringsmål:

Hvad skal børnene lære?

- Ugledrengene skal lære at ramme vandet i toiletkummen.
- At tage medansvar for rengøring, hvis uheldet er ude.

Sammenhæng med indsatsområder og læreplanstemaer:

I ovennævnte mål understøtter vi Ugledrengenes læring ift. personlig mestring: At kunne ramme vandet i toiletkummen samt læring og udvikling ift. medansvar.

Trivsel: Styrkelse af selvtillid og selvværd, idet de opnår succes ved at lykkes i læringsmålet.

Sprog: Italesættelse af deres ageren og generel samtale om overbegreberne hygiejne, rengøring, m.fl.

Krop og bevægelse: At kunne styre sine bevægelser og holde fokus på at ramme vandet i toiletkummen.

Tiltag:

Hvilke pædagogiske tiltag er nødvendige for at skabe den ønskede læring?

Hvordan er forældrene tænkt ind, så man som forælder kan være med til at understøtte det i arbejder med?

-
- At Ugledrene lærer, hvor vandet i toilet-kummen er.
  - At klistermærket i toilet-kummen skal være deres sigtemål, således de opnår øget læring i at holde fokus på opgaven.
  - At de lærer at tørre op efter dem selv på gulv og toiletsædet.
  - At de i uge 38, hvor der er hygiejne, lærer om bakterier og renlighed.
  - Hænge billede op på toiletterne, der synliggør, at de skal ramme vandet i toilet-kummen.
  - Forældre: Nyhedsbrev, hvor vi redegør for, hvorfor vi har fokus på netop denne pædagogiske hverdagsrutine samt vigtigheden i, at de som forældre italesætter og guider deres drenge til en bedre toilethygiejne.

Tegn:

Hvordan kan vi se vi er på rette vej? Hvilke tegn bør blive tydelige undervejs?

- At Ugledrene lærer at styre deres kropsbevægelser.
- At Ugledrene lærer at sigte efter klistermærket og rammer toilet-kummen, når de tisser.
- At Ugledrene gør rent efter sig selv, hvis uheldet er ude.
- At der er færre eller ingen tisseuheld på gulv og toiletsæde.

Evaluerings:

Så vi de tegn vi gerne ville se undervejs i processen? Hvad har været udbyttet af den pædagogiske indsats?

- Ugledrene har helt klart profileret af indsatsen. De var i starten af forløbet ekstra meget opmærksomme på at sigte efter klistermærket i toilet-kummen. De satte nærmest en ære i at have ramt mærket flest gange. Ydermere kan vi konstatere, at der er færre tisseuheld på gulvet. Dog er der til tider stadig dryp på toiletsædet, men Ugledrene øver sig i at gøre rent efter sig selv.
- Vi skal helt klart have fokus på dette fremover, idet den generelle hygiejne kan blive bedre i hele børnegruppen. Ligeledes skal vi have udskiftet klistermærkerne med "tush-modellen". Klistermærkerne falder af eller bliver pillet af. Ligeledes skal billederne over toiletterne sættes op på anden måde. De falder ned eller bliver pillet ned. Maibritt sørger for andre løsninger på ovenstående
- Vi oplever at det, at der har været ekstra fokus på Ugledrenes toilet hygiejne, har haft en afsmittende effekt til resten af børnegruppen. Vi kan konstatere, at der generelt er blevet en bedre hygiejne på alle toiletterne og længere imellem tisseuheld på gulvene.

- Det at vi kun har haft fokus på en mindre del af børnegruppen, har haft en god effekt. Ved at inddrage Ugledrengene i processen og løbende have opfølgende samtaler med dem, viser sig at være givtig og målbart ift. den generelle hygiejne på toiletterne.
- Vi kan se at den pædagogiske indsats, tiltag og opsatte mål er nået. Vi kan konkludere, at det har haft mærkbar effekt med klistermærkerne i toilettet, billeder på væggen samt løbende dialog omkring den generelle hygiejne.
- Vi vil helt klart fastholde denne procedure og tiltag, således den ”nye” form for hygiejne kan opretholdes.
- Fremadrettet har vi et mål om, at alle børnene lærer at gøre rent efter sig selv. Vi vil løbende tale om hygiejnen på toiletterne og guide hele børnegruppen i rengøringen hvis de har haft uheld. Ligeledes vil vi inddrage Ugledrengene som den gode rollemodel, de er, således de også kan hjælpe og guide Mejsjerne. En ønsket sidegevinst til dette vil være, at vi oplever en større samhørighed på tværs af grupperne.

Overordnede pointer fra arbejdet med de pædagogiske læreplaner i 2018

Personalets arbejde med hverdagsrutiner som ramme for de pædagogiske læreplaner har bidraget til at skabe en 6-17-pædagogik i Dagtilbud Hovedgård, dvs. en pædagogisk hverdag, hvor der er fokus på børnenes læring, trivsel, udvikling og dannelse *hele dagen* – og ikke kun i udvalgte aktiviteter i løbet af dagen.

Arbejdet med hverdagsrutiner har endvidere styrket personalets mulighed for at bringe deres pædagogiske faglighed i spil, eftersom de ikke har skullet ’opfinde’ læring og aktiviteter. Hverdagsrutiner er til stede alle ugens dage og på alle tidspunkter af dagen. Personalet har derfor kunnet fokusere på børnegruppens behov og forudsætninger: *Fx hvad har vores børnegruppe behov for at lære lige nu? Hvordan kan vi sætte fokus på netop denne læring? Hvilke forudsætninger har børnene for at lære dette – og hvordan kan vi understøtte dem som voksne? Osv.*

En overordnet pointe fra alle de pædagogiske læreplaner er, at de indeholder konkrete mål med en klar sammenhæng til de pædagogiske læreplanstemaer. Konkrete mål gør det lettere for børnene at vide, hvornår de er en succes, dvs. hvornår de har lært det, personalet har for med dem. Konkrete mål danner desuden et fint udgangspunkt for refleksion over og evaluering af arbejdet med læreplanerne. I Dagtilbud Hovedgård har vi således et godt afsæt i forhold til den styrkede pædagogiske læreplans fokus på at skabe en evalueringskultur. I 2018 har vi desuden arbejdet målrettet med at gøre vores intenderede læring vedkommende for børnene. Vi kan fx opleve, at børnegruppen har behov for at lære bedre toiletvaner, lyne deres jakke eller skrabe madrester fra tallerkenen til skraldespanden, men i den forbindelse er der en risiko for, at den påtænkte læring udelukkende bliver relevant, ’fordi de voksne siger det’. Personalet har derfor arbejdet med at understøtte børnenes læring på forskellige måder, bl.a. ved at inddrage visuel støtte, børneperspektiver o. lign.

En faglig standard

Som en del af rammesætningen for arbejdet med pædagogiske læreplaner, har vi fortsat ønsket, at erfaringerne fra læreplaneksperimenterne skulle udmøntes i en faglig standard, som afsæt for en varig pædagogisk implementering i hverdagen. Det betyder, at hvis evalueringen af et læreplanstema viser så god effekt, at det er "den gode måde at gøre det på" i forhold til den nuværende børnegruppe - så overføres evalueringen til en faglig standard.

Konklusion:

Personalet i både dagpleje og institution finder det fortsat meningsfuldt at arbejde med hverdagsrutiner som ramme for de pædagogiske læreplaner. Dette fokus bidrager til at skabe værdi i mange af de gøremål, der knytter sig til børnenes dagligdag. Børnene i Dagtilbud Hovedgård møder målrettede læringsaktiviteter i hele det tidsrum, de er i dagpleje eller institution - og ikke kun i mere afgrænsede aktiviteter i løbet af dagen. I Dagtilbud Hovedgård arbejder vi således med en 6-17-pædagogik.

I forhold til SMTTE-modellens sammenhænge, er personalet meget opmærksomme på børnegruppens behov, dvs. hvad er relevant for børnegruppen af lære lige nu. På både 0-2-års og 3-6-års området har personalet bl.a. fokus på renlighed og selvhjulpethed, men læringen tilpasses børnegruppens kontekst og 'nærmeste udviklingszone'. På 0-2-års området lærer børnene fx at blive blefri og kravle op på puslebordet selv, mens børnene på 3-6-års området lærer at ramme toilettet (eller gøre rent efter sig selv, hvis uheldet er ude) eller lyne deres vinterjakke.

Sammenhængen og børnegruppens aktuelle behov kommer til udtryk gennem SMTTE-modellens læringsmål. Personalet har arbejdet med at sætte konkrete mål for børnenes

læring, hvilket har gjort det let for børnene at vide, hvornår de er en succes. Når personalet har skullet formulere et mål for børnenes læring, har de brugt hjælpesætningerne: *'Hvornår er jeg som barn en succes i forhold til...?'* og *'Det er jeg, når jeg kan...'*. De læringsmål, som personalet har formuleret for børnene, har desuden en klar sammenhæng til de pædagogiske læreplanstemaer.

Tiltag og tegn har i høj grad handlet om at skabe den nødvendige ramme og de gode betingelser for at gennemføre læreplanseksperimenterne. Personalet har løbende betragtet og analyseret hverdagsrutinerne, herunder børnenes tegn på læring, og gjort sig overvejelser over, hvilke ændringer der har været brug for, for at skabe den ønskede læring for børnene. Personalet har desuden arbejdet med at gøre den ønskede læring vedkommende for børnene, fx gennem brug af visuel støtte.

Evalueringerne giver et billede af, at mange af læreplanseksperimenterne har haft en god effekt. De fleste er nået i mål med det ønskede, men nogle har også evalueret, at børnene ikke har opnået den færdighed eller kompetence, som var læringsmålet i læreplanen. Her har personalet gjort sig fine overvejelser over, hvilke årsager der kunne ligge til grund for at 'læringen' udeblev, og hvilke forudsætninger der skal til næste gang der arbejdes med læringsmålet.

Samlet er det tydeligt, at børnene har profiteret af de pædagogiske indsatser.

Det har været lærerigt at arbejde med hverdagsrutinerne. Vi er blevet klogere på at sætte læringsmål for børnene og ikke blive blinde på strukturændringer for de voksne.

Hverdagsrutiner indeholder så meget forskellig og nyttig læring, som er væsentlig at mestre, både for barnets egen personlige udvikling - men i høj grad også i samspillet med andre børn og voksne.

Fremadrettet er vi som ledelse nysgerrige på, hvornår noget bevæger sig fra at være en pædagogisk indsats til at være en naturlig del af Dagtilbud Hovedgårds pædagogik. Personalet har arbejdet med hverdagsrutiner i tre år, og vi oplever, at personalet i høj grad møder børnenes aktuelle behov eller 'nærmeste udviklingszone'. Det er med andre ord blevet en del af personalets naturlige møder med børnene at have fokus renlighed, selvhjulpenhed, osv. i forhold til børnenes udvikling. I 2019 vil vi således forsøge at skabe en anderledes ramme for arbejdet med de pædagogiske læreplaner.